

KAHEKÜMNE KOLMAS PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2023

Mt 18:15–22 (1Ms 13:5–11.14–16; 1Pt 3:8–12)

15 «Aga kui su vend peaks patustama, siis mine, noomi teda nelja silma all! Kui ta sind kuulab, siis oled sa oma venna tagasi võitnud.

16 Kui ta sind aga ei kuula, siis võta enesega veel üks või kaks, sest kahe või kolme tunnistaja suu läbi on kindel iga asi.

17 Aga kui ta on neile sõnakuulmatu, siis ütle kogudusele! Aga kui ta isegi koguduse sõna ei kuula, siis olgu ta sulle nagu pagan ja tõlner!

18 Tõesti, ma ütlen teile, mis te iganes kinni seote maa peal, on seotud ka taevas, ja mis te iganes lahti päästate maa peal, on lahti päästetud ka taevas.

19 Tõesti, taas ma ütlen teile, kui iganes maa peal kaks teie seast on ühel meelel mingi asja suhtes, mida nad iganes paluvad, siis nad saavad selle minu Isa käest, kes on taevas.

20 Sest kus kaks või kolm on minu nimel koos, seal olen mina nende keskel.»

21 Siis ütles Peetrus Tema juurde astudes: «Issand, kui mitu korda minu vend võib minu vastu patustada ja mul tuleb talle andeks anda? Kas aitab seitsmest korrast?»

22 Jeesus ütles talle: «Ma ei ütle sulle seitse korda, vaid kas või seitsekümmend seitse korda.»

Kui aga su vend peaks olema sinu vastu patustanud, mine ja näita talle tema süüd omakeskis enda ja üksi tema vahel. Kui ta peaks sind kuulama, siis oled oma venna kasuks saanud. Kui ta aga ei peaks sind kuulama, siis võta enesega kaasa veel üks või kaks, et iga kõne oleks rajatud kahe või kolme tunnistaja suu peale. Aga kui ta ei peaks neid kuulmagi tegema, ütle kogudusele, kui ta ei peaks aga ka kogudust kuulmagi tegema, olgu ta sulle otsekui pagan ja tõlner. Aamen, ma ütlen teile, mida te ka iial oleksite maa peal kinni sidunud, saab ka taevas olema kinni seotud, ja mida te ka iial oleksite maa peal lahti päästnud, saab ka taevas olema lahti päästetud. Taas kord: aamen, ma ütlen teile, et kui kaks teie hulgast oleksid ühel meelel ükskõik, millises asjas, mida nad ka iial paluksid, see sünnib neile minu Isalt, kes on taevas. Sest kus kaks või kolm on kokku kogutuna minu nimes, seal olen ma nende keskel. Siis ütles Peetrus ligi astudes Talle: «Issand, kui palju saab mu vend minu vastu patustada ja mina pean talle andeks andma? Kuni seitse korda?» Jeesus ütleb talle: «Ma ei ütle sulle kuni seitse korda, vaid kuni seitsekümmend [korda] seitse korda.»

Sissejuhatus

Esimese evangeeliumi autoriks on kiriku pärimuse järgi Alfeuse poeg Matteus, kelle Jeesus kutsus apostlite hulka Kapernaumas, kus ta pidas tõlneriametit (Mt 9:9). Pärast Jeesuse taevasseinemist tegutses Matteus esialgu Palestiinas; tema hilisema elu kohta meil kindlad teated puuduvad. Kiriku traditsioon märgib paikadena, kuhu ta oma kuulutustööga jõudis, Etioopiat, Pärsiat ja Partiat, kus ta olla ka märtrina surnud.

Vana pärimuse järgi kirjutanud Matteus oma evangeeliumi esmalt aramea keeles, hiljem olla see tõlgitud kreeka keelde. Evangeeliumi tekkeajaks peab varasem pärimus aega enne Jeruusalemma piiramist ja hävitamist aastal 70, uuemad autorid nihutavad evangeeliumi tekkeaja enamasti sellest hilisemaks (väites ühtlasi, et evangeeliumi autor on teadmata).

Üheks Matteuse evangeeliumi silmatorkavaks jooneks on Vana Testamendi prohvetikuulutuste täitumise rõhutamine. Sellest võib järeldada, et Matteusele oli oluline oma kaasmaalaste – ja usukaaslaste – veenmine selles, et Jeesus on tõesti töötatud ja oodatud Messias. Teisalt on Matteuse evangeeliumis selgelt tajutav universaalsuse-taotlus, mis kinnitab, et ligipääs Kristuses ilmunud armule on avatud kõigile rahvastele.

Viimasest tunnistab ka Jeesuse sugupuu kohe evangeeliumi alguses. Kuigi see algab sõnadega «Jeesuse Kristuse, Aabrahami poja, Taaveti poja sugupuu» (Mt 1:1), ei ole selle eesmärgiks mitte ainult kinnitada Jeesuse juriidilist põlvnemist Taaveti kuninglikust soost, vaid rõhutada, et Jeesus on «Aabrahami poeg», s.t toosama töötatud Seeme, kelle nimel «õnnistavad endid kõik maailma rahvad» (1Ms 22:28; vrd Gl 3:8).¹

Selle universaalsuse-taotlusega sobituvad suurepäraselt ka Matteuse evangeeliumi lõpusõnad: «Minule on antud kõik meelevald taevas ja maa peal. Minge siis, tehke jüngriteks kõik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse ja õpetades neid pidama kõike, mida mina olen teil käskinud! Ja vaata, mina olen iga päev teie juures ajastu lõpuni.» (Mt 28:18–20)

Laias laastus jaguneb Matteuse evangeelium kolmeks²:

Mt 1:1–4:16	sissejuhatus ja ettevalmistus;
Mt 4:17–16:20	Jeesuse tegevus Galileas;
Mt 16:17–28:20	Jeesuse teekond Jeruusalemma, kannatused, surm, ülestõusmine ja taevasseminemine.

Matteuse jutustamislaad ei jäta muljet, nagu üritaks ta uskmatut või kõhklevat lugejat veenda, vaid pigem on tegemist selgitava ja õpetusliku tekstiga, mis on mõeldud juba

¹ Jeesuse sugupuu viimased eestikeelsed tõlked ei edasta hästi originaali dünaamikat. Õigem oleks tõlkida nagu 1739. aasta Piiblis: «Abraam sünnitas Isaaki, ja Isak sünnitas Jakobi» jne, kuna eesmärgiks on rõhutada töötatud seemne aktiivset edasiandmist põlvest põlve. Ühtlasi viitab sõna γεννάω – siinkohal «last eostama» – kasutamine üsna selgelt evangelisti taotlusele kõrvutada Jeesuse Kristuse «saamise raamat» (Mt 1:1) – Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ – «taeva ja maa saamise raamatuga» (1Ms 2:4) – ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ καὶ γῆς –, mõtestades Kristuses toimunut uue loomisena.

² Üks huvitav võimalus Matteuse evangeeliumi algusosa ülesehituse vaatlemisel on selle võrdlemine viie Moosese raamatuga: Mt 1 – alguslood (1Ms); Mt 2 – pagendus Egiptuses ja naasmine (2Ms); Mt 3 – Seadus (3Ms; vrd Mt 3:15); Mt 4 – kõrbes (4Ms); Mt 5–7 – Uus Seadus (5Ms).

olemasolevale kristlikule kogudusele, kes on juba ära tundnud või just ära tundmas oma kutsumust missiooniks kõigi rahvaste juures. Nii on, nagu öeldud, Matteuse evangeelium ühelt poolt üsna «juutlik» tekst oma rohkete Vana Testamendi tsitaatidega, teisalt aga – ka nendesamade tsitaatide valikut arvestades – avatud ka paganaille.

Suurepäraselt näitavad neid mõlemat poolt Jeesuse avaliku tegevuse alguse kohal seisvad prohvet Jesaja sõnad: «Sebulonimaa ja Naftalimaa, mere teel, sealpool Jordanit, paganate Galilea, rahvas, kes istub pimeduses, on suurt valgust näinud, ja neile, kes istuvad surma maal ja surma varjus – neile tõuseb valgus!» (Mt 4:15j; vrd Js 8:23–9:1), millele evangelist lisab: «Sellest ajast peale hakkas Jeesus kuulutama: «Parandage meelt, sest taevariik on lähedal!»» (Mt 4:17)

Keelelisi märkuseid

Vend – ὁ ἀδελφός – ἀδελφός – «vend» – nagu ka sõna ἀδελφή – «õde» – aluseks on sõna δελφύς – «[ema-] üsa» –, niisiis on vennad ja õed need, kes on «pärit ühest üsast»

Peaks patustama – ἀμαρτία – sõna ἀμαρτάνω tähendab «märgist mööda laskma», «eksima», «patustama». Originaali lõpetatud tegevust tähistavat aoristi ajavormi võiks tõlkida ka: «peaks olema patustanud/pattu teinud». Paljudes käsikirjades lisatakse εἰς σὲ – «sinu vastu».

Noomi – ἔλεγχον – sõna ἐλέγχω tähistab eeskätt kellegi süü tuvastamist ja esiletoomist, kellegi süüdimõistmist.³

Nelja silma all – μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου – sõnasõnalt: «omakeskis sinu ja üksi tema vahel».⁴

Kuulab – ἀκούση – originaali tingivat kõneviisi võiks tõlkida: «kuulaks», «peaks kuulma/kuulama», «peaks kuulda võtma».

Oled...tagasi võitnud – ἐκέρδησας – sõna κερδαίνω tähendab «tulu saama», «kasumit saama», «[millegi pealt] kasumit teenima», «saavutama».⁵

Ei kuula – μὴ ἀκούση – originaali tingivat kõneviisi võiks tõlkida: «ei kuulaks», «ei peaks kuulma/kuulama», «ei peaks kuulda võtma».

Tunnistaja – μαρτύρων – sõnast μάρτυς – «tunnistaja» – tuleneb ka veretunnistajat tähistav sõna «märter».

³ Elmar Salumaa tõlkes: «veena» (Matteuse röömusõnum. Tallinn 2001. Lk 513).

⁴ 1739. aasta Piiblis: «ennese ja temma keskis ükspäinis»; Elmar Salumaa tõlkes: «sina ja tema ainult omavahel» (*ibid*).

⁵ 1739. aasta Piiblis: «olled...kassuks sanud»; 1989. aasta Uues Testamendis: «oled...kätte saanud».

On kindel – σταθῆ – sõna ἵστημι tähendab «püstitada», «paigale seadma», «kinnitama». Originaali passivset tingivat kõneviisi oleks õigem tõlkida: «oleks kinnitatud».⁶

Iga asi – πᾶν ῥῆμα – sõnasõnalt: «iga kõne».⁷ Sõna ῥῆμα tuleneb verbist ῥέω – «kõnelema», «väljendama», aga ka «voolama» ja «välja valama» – ja tähistab eeskätt väljendatud, räägitud sõna.⁸

On sõnakuulmatu – παρακούση – võiks tõlkida: «ei tee kuulmagi». Sõna παρακούω tähistab «ühest kõrvast sisse, teisest välja»-kuulamist, s.t kas tahtmatut või tahtlikku tähelepanu puudumist, hoolimatut suhtumist sellesse, mida räägitakse.

Kogudusele – τῆ ἐκκλησία – sõna ἐκκλησία – «kogudus», «kirik» – koosneb seestülevast eessõnast ἐκ ja verbist καλέω – «kutsuma» – ning tähendab sõnasõnalt «välja kutsutute kogu».

Pagan – ὁ ἔθνικος – sõna ἔθνικός – «paganarahvas», «võõramaalane» – tuleneb sõnast sõna ἔθνος, mille aluseks on tõenäoliselt sõna ἔθω – «tava», «komme». Mõiste ἔθνος võib tähistada nii rahvahulka kui ka rahvast, rahvust, suguharu, samuti paganaid, paganarahvaid.

Tõlner – ὁ τελώνης – sõna τελώνης – «tõlner», «tolliametnik», «maksukoguja» – tuleneb sõnast τέλος – «lõpp», «lõppeesmärk», ka «otstarve», «see, mis tuleb teha/ saavutada».

Tõesti, ma ütlen teile – ἀμὴν λέγω ὑμῖν – sõna ἀμὴν tuleneb heebrea sõnast אמן – «aamen», «tõesti», «sündigu nõnda».⁹

On seotud – ἔσται δεδεμένα – originaali tuleviku ajavormi oleks õigem tõlkida: «saab olema kinni seotud».¹⁰

Lahti päästate – λύσητε – sõna λύω tähendab «[seotut] lahti päästma», «valla päästma», «vabaks laskma», ka «[patust/süüst] lahti mõistma».

⁶ Elmar Salumaa tõlkes: «leiaks kinnitust» (Matteuse rõõmusõnum. Tallinn 2001. Lk 513).

⁷ Vastavas Moosese Seaduse salmis kasutatakse sõna רָצַף – sarnaselt sõnale ῥῆμα tähistab see korrastatud, mõtestatud ja ka loovat sõna või kõnet.

⁸ Elmar Salumaa tõlkes: «iga kõne» (*ibid*).

⁹ On oluline tähele panna, et Jeesus ei oota mitte kuulajate «aamenit» kinnituseks oma sõnade tõesusele, vaid alustab olulisi sõnavõtte ise «aameniga», nõnda nii oma sõnade tõesust kinnitades kui oma jumalikku meeleva demonstreerides.

¹⁰ 1739. aasta Piiblis: «peab...seotud ollema».

On lahti päästetud – ἔσται λελυμένα – «saab olema lahti päästetud».¹¹

Paluvad – αἰτήσονται – sõna αἰτέω tähendab «küsima», «paluma», «[midagi] ihaldama», ka «nõudma».

On...koos – εἰσιν...συνηγμένοι – sõnasõnalt: «on kokku kogutud».¹² Sõna συνάγω – «kokku koguma», «kogunema» – koosneb kaasaütlevast eessõnast σύν ja verbist ἄγω – «tooma», «juhtima», «viima».¹³

Peetrus – ὁ Πέτρος – nimi Πέτρος tähendab «kalju».

Issand – κύριε – κύριος on Uues Testamendis enamasti Jumalale (ja Kristusele) reserveeritud tiitel, algses tähenduses «peremees», «omanik», «isand», «valitseja».

Tuleb...andeks anda – ἀφήσω – sõna ἀφήμι tähendab «lubama», «laskma», «luba andma», «voli andma».

Jeesus – ὁ Ἰησοῦς – nimi Ἰησοῦς tuleneb heebrea nimest יהושע ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab».

Ütles – λέγει – «ütleb».¹⁴

Seitsekümmend seitse – ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ – võib tõlkida ka (nagu vanemates eestikeelsetes piiblitõlgetes) «seitsekümmend korda seitse».

Sisuline analüüs

Matteuse evangeeliumi seitsmeteistkümmes peatükk lõpeb looga sellest, kuidas Jeesus maksis templimaksu: Ta käskis Peetrusel püüda kala, kelle suus oleva hõbeseekli Peetrus pidi andma templimaksu kogujatele. Jeesuse sõnum on siin ühemõtteline: tegelikult ei peaks Ta templimaksu maksma, kuna Ta on Jumala Poeg. Ühtlasi annab Jeesus mõista, et sama kehtib ka Tema jüngerite puhul, kuna nad pole mitte «võõrad», vaid Jumala lapsed.

Selles kontekstis on arusaadav, et Jeesuse jüngerid astusid «selsamal tunnil» Tema juurde ning küsisid, ehk mitte niivõrd siirast teadmishuvist, kuivõrd lootusest saada kinnitust oma eristaatusele: «Kes küll on suurim taevariigis?» (Mt 18:1) Jeesus ei kõdita jüngerite

¹¹ 1739. aasta Piiblis: «peab...peästetud ollema».

¹² Elmar Salumaa tõlkes: «on kogunenud» (*ibid*).

¹³ Siit on pärit ka sõna συναγωγή – «sünagoog», «kogudus», «kogudusekoda».

¹⁴ Viimases eestikeelses redaktsioonis (ja EELK Kirikukäsiraamatu Lugemiste raamatus) on originaalis kasutatud oleviku ajavorm tõlgitud tihtipeale lihtminevikuks. Tegemist on väga kahetsusväärse stilistilise eksimusega, kuna oleviku kasutamine taolistes kohtades on oluline jutustuse dünaamika tajumiseks.

eneseuhkust, vaid annab jüngerite jaoks ilmselgelt ootamatu vastuse, kutsudes enda juurde ühe lapse – õigemini lapsukese, nagu sõna παιδίον tuleks tõlkida – ning öeldes: «Tõesti, ma ütlen teile, kui te ei pöördu ega saa kui lapsed (lapsukesed), ei pääse te taevariiki!» (Mt 18:3)

See on äärmiselt oluline, kuna sisuliselt on siin tegemist võtmega kõige järgnevalt öeldu mõistmiseks ning selle väärsti mõistmisest hoidumiseks: nii Jeesuse tähelepanu kui koguduse keskpunktis seisavad kõige väetamad – ja seda mitte ainult aastate, vaid ka vaimuliku küpsuse poolest –, kellesse Jeesus suhtub samasuguse pika meelega ja leebusega, nagu hiljem apostel Paulus talle meelehärmi valmistanud Korintose kristlastesse: «Ka mina, vennad, ei võinud rääkida teile kui vaimsetele, vaid pidin rääkima kui lihalikele, nagu väetitele lastele Kristuses. Ma jootsin teile piima ega andnud tahket rooga, sest seda te ei oleks veel talunud. Kuid ega te nüüdki veel talu, sest et olete ju alles lihalikud.» (1Kr 3:1–3)

Jeesus teab ja ütleb ka oma jüngeritele, et Tema järgijad peavad pistma rinda kiusatuste ja patuga, ning seda, et tegemist pole millegagi, mida võiks kuidagi kergelt võtta, näitab manitsus: «Aga kui su käsi või su jalg ajab sind patustama, raiu ta ära ja heida minema! Sul on parem minna käteta või jalutuna ellu kui kahe käega ja kahe jalaga olla visatud igavesse tulle. Ja kui su silm ajab sind patustama, kisu ta välja ja heida minema! Sul on parem ühe silmaga minna ellu kui kahe silmaga olla visatud tulepõrgusse.» (Mt 18:8j)

Seejuures rõhutab Jeesus vastutust kaaskristlaste eest, hoiatades nii neile püümiseks saamise (Mt 18:6) kui nende põlgamise eest, kuna «nende inglid taevas näevad alati minu Isa palet, kes on taevas» (Mt 18:10). Seda, et Jeesus peab viimasel puhul silmas [ka] neid «pisikesi» ja väeteid, kelle pisikeseks ja väetiks olemine saab ilmsiks seeläbi, et nad on patused või nagu apostel Paulus ütleb, lihalikud, näitab kinnitus: «Inimese Poeg on ju tulnud päästma kadunut!» (Mt 18:11) ühes koheselt järgneva tähendamissõnaga kadunud lambast (Mt 18:12–14).

Nii ei ole järgnevad õpetussõnad patustanud vennaga kõnelemisest, mida tihtipeale mõistetakse pelgalt varakristliku kirikukari kirjeldusena, suunatud mitte sellele, kuidas kedagi karistada ja kogudusest välja heita, vaid vastupidi sellele, kuidas patustanu õigele teele tagasi juhtida ning nõnda tema hing «kasuks saada» ehk päästa.

Eestikeelsetes tõlgetes kasutatud sõna «noomima» Mt 18:15 ei anna originaali mõtet kuigi hästi edasi. Jeesus ei kõnele siin mitte noomimisest¹⁵, vaid patustanule tema eksimuse ja süü näitamise või koguni tema veenmisest, et ta on patustanud ja süüdi. Taolise süüdistamise eesmärgiks ei ole mitte moraali lugemine ega isegi patustanu süüdimõistmine, vaid tema aitamine patu tuvastamisel ja sellest pöördumisel.

¹⁵ Eesti keele seletav sõnaraamat defineerib sõna «noomima» järgmiselt: «Kellelegi sobimatuks peetava käitumise, teo, eluviisi vm. pärast etteheiteid tegema, kedagi moraalitsevalt, õpetussõnu jagades manitsema.»

Jeesus ei esita siin õigupoolest mingit uut õpetust, vaid lähtub üksüheselt Moosese Seadusest: «Ärge tehke kohtus ülekohtu! Ära ole erapoolik viletsa kasuks ja ära austa vägevat, vaid mõista ligimesele õiglaselt kohut! Ära käi keelekandjana oma rahva seas, ära seisa oma ligimese vere vastu! Mina olen Issand! Ära vihka südames oma venda! Noomi julgesti oma ligimest, et sina ei peaks tema pärast pattu kandma! Ära tasu kätte ja ära pea viha oma rahva laste vastu, vaid armasta oma ligimest nagu iseennast! Mina olen Issand!» (3Ms 19:15–18)¹⁶

Mitte see ei armasta tõeliselt oma venda (või õde), kes tema patule läbi sõrmede vaatab ja selle maha vaikib, ega ka see, kes tema üle halastamatult kohut mõistab, vaid see, kes näitab oma vennale tema pattu, tehes seda nõnda, et vend oma hinge mitte ei kaotaks, vaid selle leiaks ja igavese elu päriks.

Jeesus ei ütle, kui mitu korda tuleb patustanuga kõnelda. Küll aga annab Ta mõista, et seda peab tegema nii tungivalt ja pühendunult kui võimalik, nii et kui ühe inimese jutust ei aita, siis tuleb võtta endaga veel üks või kaks tunnistajat ja püüda nende abil süüdlast veenda – mitte selleks, et teda hukka mõista, vaid et teda aidata ja päästa, sest «kahe või kolme tunnistaja suu läbi on kindel iga asi» (Mt 18:16). Jeesus tsiteerib siin pea sõnasõnalt Moosese Seaduse teksti, mis on Septuagintas järgmine: ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ ἐπὶ στόματος τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα – «Kahe tunnistaja suu peale ja kolme tunnistaja suu peale saab rajatud / kinnitatud iga kõne.»¹⁷

Nagu öeldud, kõneleb Jeesus patustanu veenmisest: kui ta ei usu ühe inimese kõnet, siis ehk kuulab ta mitme oma. Ja kui ta ka mitme tunnistaja juttu tähele ei pane, siis ehk kuulab ta terve koguduse oma. Patustanu koguduse ette toomise eesmärgiks ei ole mitte tema häbistamine, vaid tegemist on viimase katsega tuua teda äratundmisele – ikka selleks, et tema hinge päästa. Ning isegi see, kui ta tema sõnakuulmatuse tõttu koguduse osadusest eemaldatakse, on suunatud tema päästmisele, nagu näitab apostel Paulus Korintose koguduses aset leidnut kommenteerides: «See mees tuleb loovutada saatnale ihu hävitamiseks, et vaim võiks pääseda Issanda päeval.» (1Kr 5:5)¹⁸

Kui Jeesus ütleb, et sellesse, kes ei võta kuulda isegi koguduse manitsust, tuleb suhtuda nagu paganasse ja tõlnerisse, siis pidades meeles, et «jünger ei ole üle õpetajast ega teenija oma isandast» (Mt 10:24), ei tohi siin näha mitte lubatähte patustanute lõplikuks hülgamiseks, vaid nende peale tuleb vaadata samamoodi halastuse ja armastusega,

¹⁶ Vrd ka Gl 6:1: «Vennad, kui inimest peaks ka tabatama mingilt üleastumiselt, siis teie, vaimusaanud, parandage niisugust tasase vaimuga, jälgides ennast, et te ise ei satuks kiusatusse.»

¹⁷ Viimases eestikeelses tõlkes: «Kahe või kolme tunnistaja sõna põhjal saab asi selgeks.» (5Ms 19:15)

¹⁸ Muidugi ei tohi patustanu suhtes pikka meelt osutades seada ohtu koguduse vaimulikku tervist, mille tagamiseks on teinekord vajalik ka «kirurgiline sekkumine»: «Aga nüüd ma kirjutan teile, et ärge suhelge sellisega, keda nimetatakse vennaks ja kes on kõlvatu või ahne või ebajumalateenija või pilkaja või joodik või riisuja. Niisugusega ärge koos söögegi! Kõrvaldage siis kuri endi keskel!» (1Kr 5:11.13)

nagu Jeesus vaatas paganate ja tõlnerite peale, teenides seetõttu ära variseride pahameele: «Miks teie õpetaja sööb koos tõlnerite ja patustega?» (Mt 9:11)

Mööda ei saa vaadata ka Jeesuse õpetussõnadest selle kohta, mida teha (või õigemini: mida mitte teha), kui paratamatult¹⁹ selgub, et lisaks heale viljale kannab Issanda põllumaa ka umbrohtu: «Siis küsisid sulased temalt: «Kas sa tahad, et me läheme ning selle kokku korjame?» Ei, vastas tema, sest muidu te kisuksite raiheina korjates üles ka nisu. Laske mõlemaid ühtmoodi kasvada lõikuseni.» (Mt 13:24–30.36–43) See ei tähenda mitte patu sallimist, vaid realistlikku, isegi pragmaatilist suhtumist patuse maailma ja langenud inimloomuse tegelikkusesse.

Kuna Jeesuse jüngrid tegutsevad Jeesuse enda jumalikule autoriteedile rajatuna²⁰, on neile antud tohutu meelevald, millega kaasneb tohutu vastutus: «Tõesti, ma ütlen teile, mis te iganes kinni seote maa peal, on seotud ka taevas, ja mis te iganes lahti päästate maa peal, on lahti päästetud ka taevas.» (Mt 18:18) Sedasama oli Jeesus juba varem ütelnud Peetrusele: «Ma annan sulle taevariigi võtmed, ja mis sa iganes kinni seod maa peal, see on seotud ka taevas, ja mis sa iganes lahti päästad maa peal, see on lahti päästetud ka taevas.» (Mt 16:19)²¹ Tegemist ei ole meelevallaga, mida võib kasutada kergekäeliselt, ning kahtlemata pole siin pearõhk mitte sidumisel, vaid lahti päästmisel, s.t mitte pattude kinnitamisel, vaid andeks andmisel.

See peaks olema ka esimesel kohal, kui mõtleme Jeesuse töotusele, et kui «iganes maa peal kaks teie seast on ühel meelel mingi asja suhtes, mida nad iganes paluvad, siis nad saavad selle minu Isa käest, kes on taevas» (Mt 18:19): ei ole ühtegi olulisemat asja, mille pärast palvetada, kui see, et patustanu võiks patust pöörduda ning andeksandmise ja uue elu leida. Kõik muu on teisejärguline ning ilma selleta absoluutselt väärtusetu. Väljaspool igasugust kahtlust on ka see, et kui Jeesuse jüngrid – Tema kogudus, Tema ihu – on ühel meelel ja Tema nimel koos, siis on Tema ise nende keskel (Mt 18:20) oma andeksandva armu ja päästva väega. Jeesus on Immanuel – Jumal meiega –, kes on tulnud selleks, et päästa «oma rahvas nende pattudest» (Mt 1:21).

Nii sõna ἐκκλησία – «kogudus» – kui see, et Jeesus jüngrid on Tema nimel «kokku kogutud» (vt vastavaid keelelisi märkuseid) toovad esile tõsiasja, et kristlik kogudus või kirik ei ole mitte inimeste, vaid Jumala looming. See on «välja kutsutute» ja «kokku kogutute» kogu ning kutsujaks ja kogujaks on Jumal üksi oma Sõna ja sakramentide

¹⁹ «Kuigi kirik peaks õieti olema pühade ja tõeliste usklike osadus, on siiski...selles elus...nende hulka segatud palju silmakirjatsejaid ja jumalakartmatuid.» (Augsburgi usutunnistus VIII)

²⁰ «Kes teid vastu võtab, võtab vastu minu, ja kes minu vastu võtab, võtab vastu minu Läkijata.» (Mt 10:40)

²¹ Pärast ülestõusmist kordas Jeesus seda jüngritele ilmudes: «Kellele te iganes patud andeks annate, neile on need andeks antud, kellele te patud kinnitate, neile on need kinnitatud.» (Jh 20:23)

kaudu.²² Niisiis ei saa Jeesuse jüngrite – Tema koguduse – kutsumus olla midagi muud kui Jeesuse enda kutsumus: «Ei vaja arsti terved, vaid haiged. Ma ei taha ohvrit, vaid halastust! Jah, ma ei ole tulnud kutsuma õigeid, vaid patuseid!» (Mt 9:12j)

Jeesus demonstreerib Jumala halastuse mõõtmatus ning sama mõõtmatus vastutust, mis tuleneb sellest Tema jüngrite jaoks, tähendamissõnaga armulisest kuningast ja tema südametust sulasest (Mt 18:23–35). Sissejuhatuseks sellele on Peetruse küsimus, kui mitu korda tema vend võib tema vastu patustada ning temal tuleb oma vennale andeks anda. Peetrus näib arvavat, et seitsmest korrast on küllalt, ja ta on siin isegi üllatavalt suuremeelne, kuna näiteks prohvet Aamose raamatu põhjal võiks arvata, et Jumal ise on valmis andestama küll kolm üleastumist, mitte aga enam neljandat (vt Am 1–2). Võib-olla pidas Peetrus silmas Õpetussõnade raamatut, kus sedastatakse, et «õige langeb seitse korda ja tõuseb üles» (Õp 24:16), võib-olla aga lähtus ta hoopis Kaini loost, kus on juttu seitsmekordsest kättemaksust (1Ms 4:15).

Viimast võis silmas pidada ka Jeesus, kui Ta vastas: «Ma ei ütle sulle seitse korda, vaid kas või seitsekümmend seitse korda.» (Mt 18:22) Nimelt praalib Kaini järeltulija Lemek: «Kui Kaini pärast makstakse kätte seitse korda, siis Lemeki pärast seitsekümmend seitse korda!» (1Ms 4:24) Olgu sellega, kuidas on, tegelikult ei määra Jeesus Peetrusele vastates mitte nõutavate andeksandmistele kindlat arvu, vaid ütleb, et andeks tuleb anda niisama sageli, nagu eksitakse. Seepärast pole ka vahet, kas tõlkida Jeesuse vastus «seitsekümmend seitse korda» või «seitsekümmend korda seitse korda». Järgnevas tähendamissõnas kasutab Jeesus kalgi sulase võlast kõneldes sõna *μυρία*, mille tõlkevasteks antakse tavaliselt «kümme tuhat», ent mis sisuliselt tähistab loendamatu arvu, umbes nagu «musttuhat» või «mustmiljon».²³

Tähendamissõna südametust sulasest lõpeb tõsise hoiatusega: «Siis kutsus isand tema enese juurde ja ütles talle: «Sa tige sulane! Ma kustutasin kogu sinu võla, sest sa palusid mind. Eks siis sinagi oleksid pidanud halastama oma kaassulase peale, nõnda nagu mina sinu peale halastasin!» Ja ta isand vihastas ning andis ta piinajate kätte, kuni ta maksab ära kõik, mis ta temale võlgnes. Nõnda teeb ka minu taevane Isa teile, kui teie igäüks kogu oma südamest ei anna andeks oma vennale.» (Mt 18:32–35) Siit on täiesti selgelt näha, et eelnevad õpetussõnad ei kujuta endast mitte pelka kirikukari regulatsiooni, vaid tegemist on rõhumisega Jeesuse jüngrite südametunnistusele, et nad teeksid kõik endast oleneva patustanute aitamiseks ja tagasi võitmiseks, s.t nende tagasi toomiseks Jumala armu ja andestuse juurde.

²² Kirik on «pühade osadus, milles õpetatakse õigesti evangeeliumi ning jagatakse õigel viisil sakramente» (Augsburgi usutunnistus VII).

²³ Sõnast *μυρία* tulenevat võõrsõna «müriaad» defineeribki Eesti keele seletav sõnaraamat kui «lõputu hulk, musttuhat».

Jutluseks

Nelipühale järgneva kahekümne kolmanda pühapäeva teema EELK Kirikukäsiraamatu järgi on «Andke üksteisele andeks». Muuhulgas öeldakse käsiraamatus: «Kogu meie elu aluseks on andeksandmine, mille saame Kristuse lunastustöö kaudu. See kohustab meid suhtuma ka oma ligimesse sõbralikult, lahkelt ja andeksandvalt. Niisugune hoiak teeb võimalikuks selle, et Jumala mitmesugused annid saavad meie keskel reaalsuseks kogu oma rikkuses.»

EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on teise lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (1Ms 13:5–11.14–16) jutustus Aabrami ja Loti sulaste vahelisest riiust ning selle lahendamiseks toimunud asualade jagamisest Aabrami ja Loti vahel. Aabram oli järeleandlik ja lubas Lotis esimesena valida, kuigi Lott oli temast noorem. Pärast seda, kui Lott oli Aabrami juurest lahkunuid, ilmus Aabramile Issand, kes andis talle töotuse, et kogu maa, mida Aabram enda ümber näeb, saab kord kuuluma talle ja tema soole.

Teise lugemisaasta Epistel (1Pt 3:8–22) sisaldab mitmesuguseid manitsusi, mis on võetavad kokku soovitusena hoida eemale kurjast ja teha head ning otsida ja taotleda rahu, olles seejuures leplik ja järeleandlik.

Evangeeliumi sõnumit ei tuleks siiski tõlgendada mitte üleskutsena inimlikule leplikkusele ja järeleandlikkusele, vaid selle keskmes on sõnum jumalikust andeksandmisest ja lepitusest, mis kujutab nii Jeesuse kui Tema jüngrite missiooni tuuma. Meie eesmärk patusele tema patu näitamisel ning tema kutsumisel patukahetsusele ja pöördumisele on ta «tagasi võita», s.t päästa tema hing. See on tohutu ülesanne ja vastutus, mis tuleb võtta vastu alandlikult, pidades meeles, et kõik, mis me kristlastena ja kirikuna oleme, on Jumala and, ning teades, et lepitus ja andeksandmine, mida vajame meie ja vajavad teised meie ümber, ei ole samuti mitte meie endi teha, vaid meil ja teistel meie ümber on võimalik sellest osa saada üksnes siis, kui me otsime seda Jumala juurest ning seda Temalt siiras ja üksmeelses palves taotleme.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Jeesus tuli selleks, et päästa oma rahvas – ja kogu inimkond – nende pattudest. Ta tuli, et lepitada meid Jumalaga, et tuua meile pattude andeksandmine, et puhastada meid süüst ja päästa meid hukatusest. Andeksandmine ning lepitus ja rahu Jumalaga on Jumala enda and: Tema on meid patusest, hukkumisele määratud maailmast välja kutsunud ning oma koguduseks kogunud; meie päästelootus ei rajane mitte meie enda tublidusel, vaid üksnes Tema armul.
2. Praeguse, Kristuse taevasse mineku ja tagasituleku vahelise aja tegelikkuse juurde kuulub aga paratamatuna seegi, et isegi Jumala poolt maailmast välja kutsutute

kogus, s.t kirikus, on kõrvuti jumalakartlikud ja jumalatud, õiged ja patused. Enamasti elavad need kaks kõrvuti ka iga kristlase sees: me kõik vajame jätkuvat meeleeparandust ja patust pöördumist, me kõik peame tunnistama, et oleme vaesed ja viletsad patused, kes pole seda väärt, et meid meie taevase Isa lasteks hüütakse – samal ajal teades, et meie hea ja armuline Isa armastab meid, hoolib meist, andestab meile meie patud ja ootab meid alati enda juurde tagasi.

3. Täpselt samasugune peab olema meie suhtumine kaasinimestesse, iseäranis kaaskristlastesse: kui näeme neid patustavat, peame olema nende suhtes sama suuremeelsed, nagu tahame, et oldaks meie suhtes. Seejuures ei tohi me aga patuga – ei iseenda ega teiste patuga – leppida, vaid peame mõistma, et saame oma eksinud ligimest aidata ainult seeläbi, et aitame tal tema pattu näha ja tunnistada, kinnitame teda usus taevase Isa halastusse ning ärgitame teda Jumala juurde tagasi pöörduma. Kui me ei suuda seda üksinda, siis peame seda tegema koos teistega, kasvõi terve kogudusega, kelle üksmeelset palvet patustanute eest Jumal Jeesuse tõotust mööda kindlasti kuulda võtab. Meie südamesooviks peab alati olema oma eksinud venna tagasi võitmine, s.t tema hinge päästmine – see soov peab säilima isegi siis, kui patustanu tuleb koguduse enda vaimuliku tervise huvides koguduse osadusest (loodetavasti ajutiselt) eemaldada. Mitte kunagi ei tohi me aga kedagi lootusetuna n-ö maha kanda – me peame oleme valmis sellele, kes on patustanud, andma andeks ka mustmiljon korda, nagu Jumal on valmis meile andeks andma. Muidugi ei tähenda see, et võiksime Jumala armu kuritarvitada – viimaks peame igal juhul Tema kohtu ees aru andma. Aga seni: «Ärge mõistke kohut, ja ka teie üle ei mõisteta kohut! Ärge mõistke hukka, ja ka teid ei mõisteta hukka! Andke andeks, ja teile antakse andeks!» (Lk 6:37)